RAFEL SANS D'URPÍ, PSEUDÒNIM DE MN. JOAN SEGURA I VALLS

Josep Mas i Segura

Amb aquest pseudònim va signar Mn. Joan Segura i Valls[1] les col·laboracions a la revista *La Ilustració Catalana*[2], reco-

[1] Joan Segura i Valls (Santa Coloma de Queralt, 1844 - 1909). Prevere i historiador.
Va néixer el 30 de març de 1844, a Santa Coloma de Queralt (Plaça del Portalet, núm. 18). Als 10 anys, va ingressar al Seminari de Vic, on va fer amistat amb Jacint Verdaguer i Jaume Collell. Fou ordenat sacerdot el 1868 pel bisbe Antoni Jordà, amb qui va anar a Roma a la Conclusió Provisional del Concili Vaticà. Renuncià al doctorat per exercir el seu ministeri presbiteral com a beneficiat organista de la parròquia del seu poble natal.
Treballs historiogràfics:
- *Historia de la villa de Santa Coloma de Queralt* (Barcelona 1879), traduïda i refosa al català per Joaquim Segura Lamich (Santa Coloma de Queralt 1953 i 1972).
- *Sobre la libertad de la Ciencia* (Madrid, 1879). Guanyador del primer premi de la Joventut Catòlica de Madrid.
- *Aplech de documents curiosos e inedits fahens per la historia de las costums de Catalunya*, (Barcelona, 1885), que va presentar als Jocs Florals i va obtenir el primer a millor "Estudi sobre cants, costums o tradicions populars de Catalunya".
- *Història del Santuari de Sant Magí* (Barcelona, 1887).
- *Lo Temple Parroquial de Santa Maria d'Igualada* (1904). Premi de la Comunitat de Preveres d'Igualada en els Jocs Florals del Centre Moral Instructiu de Sant Josep.
- *Història de Montserrat. Orígens del Santuari i el Monestir* (1906).
- *Història d'Igualada publicada en dos volums*, (Igualada 1907-08). Obra de maduresa, significa la culminació de la seva tasca d'historiador i folklorista. *La Història d'Igualada* va ser il·lustrada per Gaspar Camps i Junyent.
- *A Estones Perdudes* (Barcelona, 1910). Publicat després de la seva mort. Aplec de les narracions publicades a *"La Il·lustració Catalana"*. Prologat per Antoni Careta Vidal.
https://ca.wikipedia.org/wiki/Joan_Segura_Valls [Consulta març 2020].

[2] *La Ilustració Catalana* va ser la primera revista gràfica en català publicada a Barcelona. S'autodefiní com a «periòdic desenal, artístic, literari i científic de Catalunya». El seu primer director fou Josep Franquesa i Gomis, però ben aviat es va fer càrrec de la direcció el mateix editor, Carles Sampons. Als voltants de 1882, però, Carles Sampons va morir i la direcció de la revista va ser encarregada a Francesc Matheu i Fornells. El 1903, després de nou anys sense publicar, Francesc Matheu va fer una versió modernitzada i adaptada al nou segle de la publicació anomenada *Ilustració Catalana*.
La seva primera publicació va ser el 10 de juliol de 1880; i la darrera va ser amb el número 325, datat del 31 de març de 1894. Va començar amb revistes decennals i a partir de l'any 1882 es va convertir en quinzenal. No va tenir cap suport oficial de l'Estat i es va mantenir per la sola empenta d'uns editors entusiastes. Francesc Matheu i Fornells en va ser

Joan Segura Valls (Wikipèdia)

llides després de la seva mort al llibre *A estones perdudes, Apuntacions i estudis* de Rafel Sans d'Urpí*, Ilustració Catalana, Estampa de la Renaixensa, Barcelona, 1910. (Imatge 1)*.

Va accedir a publicar-hi després de la insistència que hi feren Antoni Careta i Vidal i de Francesch Matheu, director de la mencionada revista. Sempre va insistir que ell no tenia vocació de novel·lista i que els seus escrits serien com els petits estudis dels aprenents de pintors.

Aquest és un fragment de la carta dirigida a Antoni Careta on ho especifica:

"... Dibuixaré be ò malament petits estudis. Quadros enters, ni ara ni may. No puch, ni podré. Començo ma tasca imaginant un nom d'artista ab que firmar mos microscòpichs treballs, y a honor de l'immortal Rafaelle Sanzio d'Urbino[3], s'anomena'l seu afectíssim A. y S. Rafel Sans d'Urpí".

En una altra carta enviada el 19 d'abril de 1903, Mn. Joan escrivia:

"... Me costen massa treball, puix tinc de forçar la màquina, que no va naturalment per aquest cantó.

... Me descuydava. ¿Perquè vol que firmi ab mon nom?¿Es per mon interès? Per aquesta part vull y mano firmar Rafel Sans d'Urpi. Sols si a vostè li convingués (no a mi) ma verdadera firma, llavors consentiria ab recança. Per ço no'ls he firmat, perquè ho deix per V. Conforme al criteri aquí expressat.

... Ni ànimo tinch de repassar mos dits y adjunts quadros per corretgirlos. Queda V. autorisat per ferho en tots sentits".

A la nota final l'editor del llibre escriu:

"... Ben poques vegades ferem ús

el gran impulsor els darrers onze anys. Així doncs, de 1903 a 1917, Matheu tornaria a publicar un setmanari amb el nom escurçat d'*Ilustració Catalana* i sense cap expressió de continuïtat. Si la primera revista va morir en el moment de l'aparició dels fotogravats, la segona va excel·lir en la seva publicació. Feta a l'empresa de Josep Thomas, no va resistir les dificultats materials de la primera guerra mundial. *https://ca.wikipedia.org/wiki/La_Ilustració_Catalana [Consulta març 2020]*.

[3] Raffaello Sanzio, Rafael d'Urbino, o simplement Rafael, (Urbino, actual Itàlia, 6 d'abril del 1483 – Roma, 6 d'abril del 1520), fou un pintor i arquitecte italià de l'alt Renaixement. És cèlebre per la perfecció i gràcia de les seues pintures i dibuixos. Juntament amb Miquel Àngel i Leonardo da Vinci, forma la paradigmàtica "trinitat" de grans mestres del període. *https://ca.wikipedia.org/wiki/Raffaello_Sanzio [Consulta març 2020]*.

d'aquexa autorització, qu'en algunes cartes se convertía quasi en exigència, preferint dexar en sos quadros aquest cert descuyt ab que estan escrits, a cambi de la vida y la veritat que tots ells respiren.

... en aquest volum, no hem volgut tampoch posarhi la mà; lo que no ferem en vida del bon amich Mossen Segura, no havíem pas de ferho després de mort".

Aquests són els articles publicats al llibre: *Als qui llegesquen, Fulles de l'àlbum d'un aprenent, Los colomins, La tia Marieta, Les vacacions de Nadal, La fira del Congre, lo Jepet del Sastre, La Maria, La cadena d'or, Les cortines grogues, Un romiatge, Sant Magí del barretet, Carambola, Una escapada infantil, Hereu y pubilla* i per últim *Nota de l'editor. (Imatge 2)*.

Com podem observar temes molt colomins tal com ell reconeixia: "... No so capàs de fer quatre ratlles sens tenir un germen vivent, un succés verdader, un model natural, que després jo modifico a mon pler. Com mon camp d'observació es ma pròpia vila".

Aquest any 2020 se celebren, almenys, dues efemèrides que d'alguna manera tenen relació amb Mn. Joan Segura: 500 anys de la mort de *Rafaelle Sanzio d'Urbino* i els 400 anys de la celebració de l'Aplec de Setembre. *(Imatge 3)*.

Al seu llibre *Història del Santuari de Sant Magí*[4], ens explica: "Dinada dels Pobres.- A Barcelona hi havia una rica confraria instituïda á honor de sant Magí[5]. Los confrares anavan tots los anys á nostre Santuari, lo tercer diumenge de Setembre, per celebrarhi una magnífica festa. Lo dissapte al vespre se cantavan Completas; lo

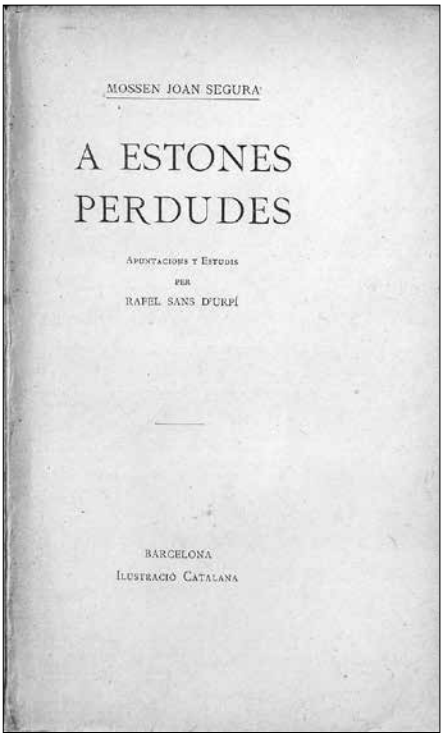
MOSSEN JOAN SEGURA

A ESTONES PERDUDES

Apuntacions y Estudis
per
RAFEL SANS D'URPÍ

BARCELONA
Ilustració Catalana

Portada del llibre

[4] Diferents edicions del llibre de Mn Joan Segura, *Història del Santuari de Sant Magí:*
- *Certàmen Catalanista de la Joventut Catòlica de Barcelona.* Tipografia Catòlica, Carrer del Pi, [5] 1887. Premi de la Revista Popular, pp. 139-304.
- Separata *Joventut Catòlica de Barcelona.* Tipografia Catòlica, Carrer del Pi, 5. 1887.
- Edició facsímil, Associació Cultural Alt Gaià, Santa Coloma de Queralt, 1994. Ind. Gràf, Gabriel Gibert, S,A. Tarragona

[5] *Il·lustre Confraria de Sant Magí Màrtir de Barcelona*. El 19 d'abril de 1580, foren presentats els estatuts per a la seva aprovació al Bisbe de Barcelona Dimes Lloris, amb el Títol *Ordinacions d'una confraria instituïda en sant Pere de Puel·les a honor i glòria de Sant Magí.* Joan Rosell i Carol, Tarragona. 1994.

Raffaello Sanzio (wikipèdia).

diumenge se cantava un solemníssim ofici ab música, sermó i professó. Cada any solian los confrares barcelonins presentar alguna joya al Santuari: l'any 1620 regalaren unes hermosíssimes imatges de plata".

L'*Associació Amics de Sant Magí de la Brufaganya i del seu entorn*[6], ha tingut l'encert de fixar-se en aquesta data de 1620 per fer un seguit d'activitats per celebrar-ho, tot i que tal com diu Mn Joan, aquest aplec, conegut també com *Dinada dels pobres*, se celebrava amb anterioritat a aquesta data. Mn Joan explica al mateix llibre: "Aques dia donaven dinar á tots los pobres que en gran número acudian de totes parts, servintlos á la taula los mateixos confrares, que feyan ab esta almoyna un gasto considerable, ja per la abundància del menjar, ja per la multitut que se'n aprofitava. Per aquest motiu esta festa era coneguda ab lo nom de la dinada dels pobres".

Un dels articles que Mn. Joan va publicar amb el seu pseudònim a *Ilustració Catalana* i publicat de nou al llibre *A estones perdudes,* és el que porta per títol *Sant Magí del Barretet*[7], on ens relata la historieta que a continuació transcric respectant l'ortografia original com en tots els texts copiats que he utilitzat per aquest article. *(Imatge 4).*

SANT MAGÍ DEL BARRETET

"No'ns moquem ab mitja mànega, perque tenim quatre places en la nostra vila, dues ab porxes y dues sense.

La més xica de les que tenen porxes té unes raconades molt originals y per mi encantadores. Figúrat un troç de porxada, sostinguda per tres ò quatre columnes, enterament independent y aislada de les altres porxades de la plaça, molt espayosa, puix tindrà de vinticinch a trenta pams de fondaria.

No's passa per aquella porxada, sinò

[6] Podeu obtenir més informació d'aquesta entitat a: *https://brufaganya.cat.* Per causa de la pandèmia del corona virus les activitats programades s'han posposat al 2021.

[7] Publicat a la revista *Ilustració Catalana*, Núm. 9, Any 1, Barcelona 2 d'agost de 1903, amb el pseudònim Rafel Sans D'Urpí.
- Publicat de nou al llibre pòstum de Mn Joan Segura, *A espones perdudes, Apuntacions i estudis de* Rafel Sans D'Urpí*, Ilustració Catalana, Estampa de la Renaixensa*, Barcelona, 1910.

Postal d'Àngel Toldrà Viazo.

per anar a les tres ò quatre cases que per ella tenen entrada.

En una d'aquelles cases hi vivia un espardenyer y sa familia, gent boníssima y molt cristiana, composta del espardenyer, sa muller, un fill y una filla. Les banquetes de l'ofici, qu'eren dues, una pel pare y altra pel fill, no's movien en tot lo sant dia de l'ample porxe, ahont tot l'any treballaven, a no ser en la més rigurosa estació dels frets. Allí no destorbaven a ningú y teníen bon sol a l'hivern, bona ombra al estiu y ayre lliure tot l'any.

Un estret carrerò separava (y separa) aquell porxe d'un altre molt mes curt, puix no té més qu'una casa poch ampla, lo qual petit porxe forma angle recte ab lo qu'he descrit primerament.

En aquesta casa única hi vivía un vell y venerable mestre de minyons que tenía un fill y dues filles. La gran era y es una pasta d'Agnus, pacifica y bon geni a carta cabal. La xica era un argent viu, bona també, però de caràcter més mogut y més enèrgich.

La filla del espardenyer era poch més o menys de la matexa edat que la més xica del mestre. De petites eren companyones de jòch y de costura; la una no sabía estarse sens l'altra: quan la espardenyera no anava a casa del mestre, era la del mestre qu'anaxa a casa de la espardenyera.

Les noyes se feren grans y l'amistat continuava y dura encara avuy, si be ab un altre caràcter.

No passava dia que l'espardenyeret no vegés a la filla del mestre moltes vegades, perque no podía exir de casa sens passar per davant del porxe ahonl ell treballava; sens contar les vegades que per xarrar ab

sa companyona anava a ca'l espardenyer.

D'ahont, sens adonarsen, espardenyeret y Agneta (axí s'anomenava la filla xica del mestre) se trobaven dolçament lligats ab los llaços de l'amor.

Pel mes de Setembre, lo tercer diumenge, se celebra l'aplech del famòs santuari de Sant Magí de Brufaganya. De totes parts y especialment dels pobles vehins, acudexen colles de devots, famílies enteres, jòvens y vells; però no falta may l'alegra fadrinalla dels dos sexes, ab la certesa de trobarhi quiscun son festejador ò sa festejadora, ò sos amichs y ses amigues, y posar un alegre parèntesis a les rudes feynes del camp y a la soletat relativa en que ordinariament viuen, aprofitantse de les grans ballades, que al sò dels gralls,ò del clarinet v violi, se fan ab gran gatzara en la era que, ombrejada per grans roures, hi ha al bell davant de la portalada del recinte del santuari.

L'espectacle de l'aplech es verament pintoresch. Rengleres de gent de tota mena, hòmens, dònes y criatures, ab alguns animals de pagès, ruchs, someres, mules, van arribant de llevant y de ponent, que sòn los dos únichs camins que porten al santuari. Cada colla ò familia, procura instalar son campameni a l'ombra d'algun dels grans roures que hi hà a l'entorn del santuari. Allí's ferma la cavalgadura y se li posa'l civader al morro, allí s'exten la sarria ab los corns plens de la minestra que's courà ò escalfarà en un foch fet a l'ayre lliure, posada la caçola damunt de tres pedres que serviran de fogó improvisat. per tot arreu parades de comestibles, especialment préssechs, figues fresques y rahims, tauletes de refrcschs; gent devota que acut al santuari exclusivament per devoció, y qual camp de batalla es la iglesia del santuari, la santa còva y les ermites: gent alegra, principalment de la jovenalla, que hi acut exclusivament per divertirse; forma entre tot un gran y bell quadro, ple de moviment, de color y de vida.

A la vigilia de l'aplech los espardenyers determinaren anarhi en familia. Hi convidaren a l'Agneta, que acceptà contentísima, a condició de que sos pares li permetessen, com en efecte li permeteren.

¡Un dia do camp y en companyía del seu espardenyeret!

Los espardenyers feren llurs preparatoris la vigilia, provehint de comestibles, cohent alguna cosa y llogant un ruch tant per portar les provisions, com per descansar un poch del camí, muntant-hi estones a cavall les tres dònes de la comitiva; los hòmens aniríen a peu, que prou bona cama teníen.

Lo diumenge, dia de l'aplech, espardenyers y Agneta se llevaren matiners per tenirho tot a punt per la marxa, fixada per dos quarts de sis del matí.

Lo dia fou bellíssim, serè, sens un núvol.

Lo camí es pintoresch, bellament accidentat y adornat ab magnífichs pins y roures, passant en molts indrets en plena boscuria.

L'Agneta fou convidada també a pujar a cavall, y ho acceptà pujanthi algunes estones, partintsho ab sa companyona y la mare d'aquesta.

No cal afegir que l'espardenyeret no dexava un punt a sa estimada Agneta fentli de moço de peu quan cavalgava, y fentli costat quan anava a peu.

Eren dos quarts de vuyt del matí quan arribaren a la miraculosa font de Sant

Magí, construcció quadrangular dividida en dues parts, una destinada a capella, y altra destinada a la font, separades una de l'altra per una gran rexa de ferro.

Allí s'aturà la nostra comitiva, com solen fer totes les que arriben poer aquella banda; tothom se rentà mans y cara y begué de l'aygua miraculosa, que, segons tradició, feu sortir de repent lo Sant ab un cop de gayato, a prechs dels butxins que's moríen de set, moments abans de matarlo, lo dia 19 d'Agost.

Després d'haver reposat un poch en la font, emprengueren l'aspra pujada grosserament empedrada de còdols y vorejada de grans y vells roures, que condueix al santuari.

Sens entrar per ara en lo sagrat recinte ò pati, esculliren a l'entorn d'aquest un roure per acampar a sa ombra, y allí s'instalaren descarregant la sarria de les provisions, fermant al ruch en la soca del mateix roure, y posantli al morro lo civader ben provehit d'ordi.

Ja tot brollava de gent per totes parts y encara n'anaven arribat tant de llevant com de ponent.

Los nostres romeus s'afanyaren en anar a fer ses devocions al temple, resanthi junts una part de rosari.

Després anaren a esmorzar al seu campament, que guardà la vella espardenyera tot preparant l'esmorzar per quan tornassen.

Tot esmorzant al peu del roure, esperaren la hora del ofici solemne y a ell acudiren por ohirlo devotament.

No oblidaren fer l'acostumada visita a la còva santa, bonica còva natural en la qual, segons tradició, visqué'l Sant lo llarch espay de trenta anys, fent en ella vida d'oració y d'aspra penitencia.

Dinaren on lo campament ab molta alegría de tothom y tot contemplant l'animat espectacle de centenars de campaments semblants al seu y altra multitut de persones de totes classes y de multilut de pobles, que junts ò a soles discorríen per la plaça, era, camins y caminets y boscos del entorn del celebrat santuari.

Mil vegades vegeren les ballades instalades en la era al bell davant de la única porta d'ingrés al recinte del santuari: era impossible tancar les orelles al penetrant espignet dels gralls que guiaven als balladors.

Però ni al espardenyeret, ni a sa germana, ni a l'Agneta los passà pel pensament pendre part en aquella diversió per ells may practicada. Efectivament, ni ell, ni elles havíen assistit may a cap ball, que, conforme a les bones tradicions de llurs families, consideraran com una diversió perillosa, y per lo mateix indigna d'un bon cristià, com ells eren.

A les cinch de la tarda, després d'una darrera visita al santuari, encomanant al Sant la salut de tota la familia, s'aparellá'l ruch y's donà l'ordre de marxa.

A peu exiren tots del campament y a peu baxaren la costa fins a la font.

A mitja costa poch més ò menys hi hà la capella ò ermita de Sant Magí del Barretet.

Dintre hi ha una bonica imatge del Sant agenollat en actitut d'oració. Al costal de la santa imatge hi havia un barretet boca per amunt, substituhit més tart per una bacina de llautó. Es tradició popular que'l fadrí o la minyona que desde la rexa de la porta logra fer entrar una moneda dintre del barretet, al cap del

any serà casat.

Creguen, ò nó, aquesta bromista tradició, son molts los fadrins y minyones que bromejant proben de fer entrar la moneda dintre del barretet, que ara es una bacina.

Donchs, mentres los vells espardenyers menant lo ruch anaven acabant de baxar la costa, la jovenalla se deturà a la ermita del Barretet a probar fortuna. L'Agneta la primera tirà cinch cèntims y cauen dintre del barretet. Aplaudiments y rialles deis jòvens espardenyers. Proba la espardenyera y'ls cèntims cauen fòra.

Rialles generals, inclús de la matexa interesada, qu'ab còmica tristesa, exclama:

— Encara no'm puch casar. Alabat sía Deu.—

Ho proba l'cspardenyeret y fica també los cinch cèntims dintre del barretet. Aplaudiments y rialles altra volta, principalment de l'Agneta, que com si fos de broma, però no ho era pas del tot, digué somrient, signant ab lo dit al espardenyeret y a sí matexa:

— Ja ho veyeu; al cap del any, marit y muller. —

L'espardenyer rcspongué ab una bona rialla que volia dir un Amen com un temple; y rient y bromejant honestament, acabaren de devallar la costa fins a la font, ahont trobaren als vells que's rentaven mans y cara. Feren lo mateix los tres jòvens y bevent de l'aygua de la font santa, emprengueren la marxa de tornada.

Passaren mesos y l'amor anava arrelant més y més en los cors del espardenyeret y de l'Agneta.

Però l'espardenyeret ni hauría gosat may demanarla per esposa, ni tant sols manifestarli de paraula son amor. L'Agneta, que conexía'l caràcter temorós del jove, fou qui hagué de rompre'l foch.

Resolta de natural, un dia empren a sa amiga y li diu dret a dret:

— ¿Y be, què hem de fer? Jo estimo de debò a ton germà y conech qu'ell m'estima de debò a mi. ¿Quin inconvenient pot haverhi en casarnos tots dos? Rès, rès: dígali si'm vol. Jo, ja ho sabs; primer avuy que demà. Tórnam rcsposta com més aviat millor.

— Ara mateix te la puch donar. Si tu'l vols, no's perdrà per ell: ja li sé'l pit; t'estima en gran. Es veritat, es temorós y ell no gosaría ni dirlho, ni menys demanarte.

— Donchs ¿còm ho arreglarèm?

— Queda a mon càrrech. Si dificultat hi hà, no serà per la part nostra, sinó vostra.

— Me sembla que tampoch n'hi haurà de part nostra. Plan: tu dígaho a ton germà y després a tos pares. Quan jo sàpiga lo llur pensar, llavors jo ho diré a la mare y ella al pare. ¿No't sembla be?

— Molt be. Fins ara he tingut en tu una amiga; si tot va be, com desitjam, prompte hi tindré una germana.—

Al cap del any ja eren casats, ab molta alegría de les dues families y molt major deis jòvens nuvis.

Han passat anys. L'espardenyer y l'Agneta tenen una benedicció de fills com un pom de llors. La casa ha prosperat cada dia més.

Ademés de les espardenyes, tenen una botiga de roba feta que'ls ajuda a viure a plaer.

Les quatre noyes, sots la direcció de sa mare, qu'es molt activa e ingeniosa, treballen per la botiga de robes. Lo nen es massa jove encara per tenir ofici, mes se pensa ferli apendre l'ofici de son pare, perque puga ab lo temps posarse davant de

la secció d'espardenyes, qu'es la primitiva de la casa. Avuy ocupen una d'aquelles posicions molt modestes, però sòlides, ahont molt sovint s'hi troba'l benestar d'una felicilat superior, molt superior a la que gosen les classes riques.

Alguns anys tota la familia và en peregrinació a l'aplech de Sant Magí. Al passar per davant de la ermita del Barretet, l'Agneta y son marit se miren somrients y no dihuen rès.

Quan per ocupacions ò altres destorbs no hi van, no passa un any en que a la

taula no surta un bon extraordinari, la diada de l'aplech. La jovenalla de la casa no saben per què.

Los dos ex-nuvis se miren, somriuen y callen".
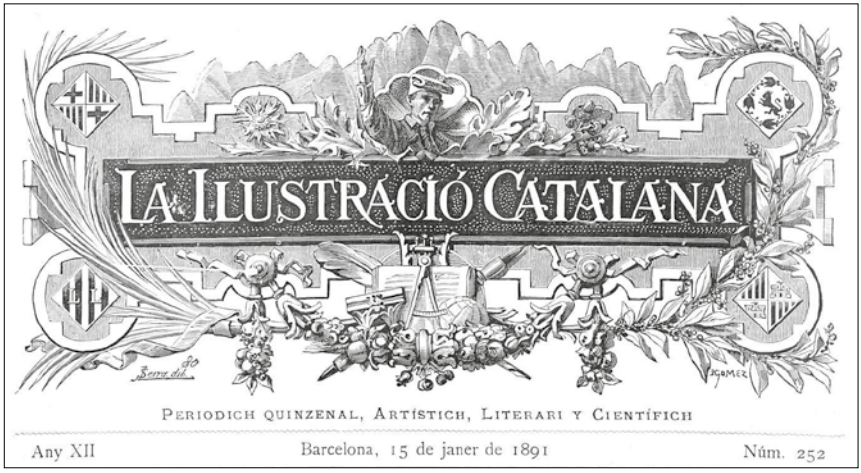
RAFEL SANS D'URPÍ.